

Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği

Doç. Dr. Şafak KAYPAK

MKÜ İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı, 31100, Hatay

Muzaffer BİMAY

MKÜ İİBF Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi, Batman Üniversitesi, 72100, Batman

ÖZET

Bu çalışmada, Suriye savaşı nedeniyle göç edenlerin kente uyum süreçlerinde ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri, sınır kentlerine komşu ve aynı zamanda bölgede geçiş güzergâhı olarak kullanılan Batman kenti özelinde ele alınmaya çalışılmıştır. Kentsel alanlara gelenlerin kentleşmesi için kente gelmesi, yerleşmesi, iş bulması yeterli olmamaktadır. Bu kişilerin kentsel davranış kalıplarını benimsemesi, kentin sosyo-kültürel özelliklerini sindirmesi ve kendilerini kente ait hissetmesi önemlidir. Yapılan araştırma ve incelemelere göre, Suriyeli göçmenlerin belli konularda uyum sağlamada çok fazla zorluk yaşamadıkları görünse de; mültecilerin geçici misafir olmaktan çıkıp kalıcı duruma geçmeleri nedeniyle, birçok ekonomik ve sosyo-kültürel sorunla karşı karşıya kalmasının yanında kent halkı üzerinde de benzer etkilere neden olmuşlardır. Çalışmada, Suriye’de çıkan iç savaş nedeniyle meydana gelen göç olgusu sonucunda, Batman kentinde yaşayanların ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler açısından nasıl etkilendikleri araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Suriyeli Göçü, Mülteci, Uyum, Batman.

The Economic and Socio-Cultural Effects of Experienced Immigration Because of War in Syria: The Case of Batman

ABSTRACT

In this study, the economic and socio-cultural effects in the city orientation periods of immigrants because of Syria War, Batman city which has been neighboring the border cities and at the same time has been used as transition route, has been tried to be handled on its own. It is not sufficient that people come to the urban areas for citizenship; they settle and get into a job. It's important that these people should adopt urban behavior shapes, assimilate the socio-cultured features and feel themselves belong to the city. According to the consequence of research although it is seen that the Syrian immigrants do not have a difficulty to adopt in certain subjects; it has caused effects in point above the city people, beside coming up against many economic and socio-cultural problems, because of the refugees passing from being temporary guest to permanent situation. It has been explored that how the people living in Batman have been influenced in terms of economic and socio-cultural, the result of immigration fact, which has been taken place because of civil war in Syria in that research.

Keywords: City, Syrian Immigration, Refugee, Adaptation, Batman.

1. Giriş

Sosyal hareketlilik olgusu olarak göç, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar, ilkçağlardan beri doğal afetler, din, yoksulluk, savaşlar, çatışmalar vb. çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere göç etmişlerdir. Bu bağlamda, ülkemiz, göç alan, veren ve geçiş güzergâhı olan bir pozisyonda ulusal/uluslararası göç hareketlerine sahne olmaktadır. Dış göç olgusunun etkisi, 2011 yılı Mart ayında Tunus'ta başlayan Arap Devrimleri süreci ile birlikte fazlasıyla hissedilmiştir. Arap ülkelerinde değişim talep eden toplumsal hareketlerin Suriye'ye sıçraması ve bir iç savaşın başlamasıyla yayılıcı bir nitelik kazanmıştır. Çatışmalar uzadıkça, insanlar canlarını kurtarmak için yığınlar halinde komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Yaşanan çatışmalardan Türkiye de etkilenmiştir.

Suriye savaşı beşinci yılına girerken, yabancı göçmenlerin dramının halen devam ediyor olması, gelecek açısından ciddi endişeleri barındırmaktadır. Ülkemizde de, şu ana kadar sayısı milyonları aşar durumda sığınmacı ve mültecinin bulunduğu ve birçoğunun sınır illere ve yakın kentlere göç ettiği bilinmektedir. Gelişler durmuş değildir. Gelmeye devam eden sığınmacı ve mülteciler, göç ettikleri kentlerde uyum sorunu yaşamakta ve kentsel değişimlere yol açmaktadırlar. Bu doğrultuda, bir durum değerlendirmesi olan çalışmamızın ana amacı, Suriye'deki iç savaş nedeniyle, Batman kentine göç eden mültecilerin, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda kente ne gibi etkileri olduğuna ve bu etkilerin gelecekte ne gibi sonuçlar doğuracağına ilişkin saptamalar yapmaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, kent, göç ve mültecilik ile ilgili kavramsal çerçeve ortaya konulmuştur. İkinci bölümde, ülkemizdeki Suriyeli mültecilerin genel durumuna değinilmiştir. Üçüncü bölümde, Batman ili ve sosyo-politik yapısını oluşturan özellikleri tanıtılmıştır. Bunun yanı sıra, kente göç eden mültecilerin ekonomik ve sosyo-kültürel yapıda ne gibi değişikliklere neden oldukları ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Son bölüm ise, sonuç ve önerilere ayrılmış bulunmaktadır.

2. Kavramsal Çerçeve; Kent, Göç Ve Mültecilik

2.1. Kent, Kentleşme ve Kentlileşme

Kent, ekonomik, sosyal ve kültürel açılarından gelişmiş bir yaşam ve yerleşim birimidir (Kaypak, 2014, s. 7). İnsanlığın toplumsal yaşama geçmesiyle birlikte meydana gelen ve tarihi geçmişinin Paleolitik (Yontmataş) ve Neolitik (Yenitaş) çağlara dayandığı düşünülen kent kavramının bilime konu olması, Sanayi Devrimi ile birlikte kent olgusunun geleneksel anlamındaki işlevinden -tüketim birimi olması- ayrılmasıyla oluşmuştur.

Neresi kenttir? Diye sorduğumuzda aldığımız karşılıklar farklılaşabilir. Dünya üzerinde herhangi bir dönemde, herhangi bir ülkenin kimi yerlerinde yerleşme sayısı daha fazla, nüfus daha yoğun iken; kimi yerlerinde ise, tam tersi bir durum söz konusu olabilmektedir. İnsanlar, bu mekânlara büyüklük veya başka ölçütlere göre ‘köy’ veya ‘kent’ adı vermişlerdir. Bu ölçütler, iklim, bitki örtüsü, su kaynakları, dağ ve ova gibi doğal çevre koşullarından kaynaklandığı gibi (Tütengil, 1983, s. 12) tarihsel gelişme süreci içinde ortaya çıkmış olan ekonomik ve sosyal çevre koşullarından da kaynaklanabilir. Değişen ekonomik ve sosyal koşulların, siyasal yapılarda meydana getirdiği yeni yönetim anlayışları ve yeni yaşam koşulları kenti meydana getirmiştir (Süher, 1991, s. 5-6).

Türkiye İstatistik Enstitüsü, Türkiye sınırları dâhilinde yer alan tüm yerleşim yerlerinden nüfusu 20.001 ve daha fazla olanları “kent”; 20.000 ve daha az nüfusa sahip olanları ise “kır” yerleşim yerleri olarak belirlemiştir. Kent tanımında salt nüfus ölçütü yönetsel örgüt açısından uygun olsa da, insan ve yapılar topluluğu olarak yapılan sosyolojik tanım tek başına yeterli olamamaktadır (Keleş, 2010, s. 98). Mübeccel B. Kıray, demografik, ekonomik, toplumsal ve yönetsel ölçütleri birlikte kullanarak kenti, “tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve hem tarımsal, hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol işlevlerinin toplandığı belirli teknolojik seviyelere göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleri’ olarak tanımlamıştır (Kıray, 1998, s. 8). Sanayi öncesi kentlerde organik üretimin ön planda olduğu, Sanayi Devrimi ile birlikte kent olgusunun daha kapsayıcı bir görünüm kazandığı; mal ve hizmetlerin üretildiği ve dağıtıldığı yer anlamında ekonomik içeriğe büründüğü

görülmüştür. Kentler sadece yapılar ve insanlar değildir, kendine özgü bir kültürü, kimliği ve yaşam biçimi vardır.

Kentleşme, kent haline gelme sürecidir. Kentsel hareketliliği doğurur. Kentleşme, insanın varoluşu kadar eski olmasa da, geçmişi yıllar öncesine kadar uzanan ve kentin oluşma süreciyle meydana gelen bir olgudur. Demografik anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artması (Koçak, 2011, s. 261) olarak tanımlamanın yanında; toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel değişmelerini de içine alan daha geniş bir anlamda da tanımlanabilir. Kentleşme, ‘sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir’ (Keleş, 2010, s. 27).

Kentlileşme, kentli haline gelmeyi ifade eder. Kentlileşme, kente göç edenlerin ve kentte yaşayanların, kent toplumuna ait değerler sistemini, kentli insanın sosyal ve kültürel yaşamını ve kentsel yaşama biçimini benimsemesi şeklinde tanımlanabilir (Bal, 2002, s. 64). Bireyin, sosyo-kültürel olarak bulunduğu çevreye uyum sağlamasıdır. Kentlilik, bir değişim olgusudur. Kentlileşme, bu değişimin hayata geçme sürecidir. Bu süreç, toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansımasıdır (Erkut, 1991, s. 52).

Kente göçmek, ‘kentli’ sayılabilmek için yeterli bir ölçüt değildir. Her kentte yaşayan birey kentli olmuş olmamaktadır. Kent yaşantısıyla uyum kuramamış, kentle ‘bütünleşmemiş’ kent nüfusunun yeni üyeleri, kente özgü olanaklardan yeterince yararlanamayan kentli nüfus sorununu ortaya çıkartmıştır (Şenyapılı, 1981, s. 25-26). Kentlileşme politikalarının kentin gelişme dinamikleri ile örtüşmemesi durumunda, 1950’lerden sonra başlayan köyden kente göçün büyükşehirler özelinde fiziksel dokuda yarattığı hasarın etkileri yıllarca devam etmiştir (Altıntaş, 2003, s. 21). Aynı şekilde, 2011 yılında patlak veren Suriye savaşından sonra, ülkemize göç edenlerin, etnik ve kültürel farklılıklar nedeniyle kente uyum sürecinde yaşadıkları sosyolojik travmalar uyumsuzluk örnekleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kentlileşme salt kentin demografik yapısını değiştirme anlamında algılanmamalı, pozitif anlamda bir uyum şartı oluşturmalıdır.

2.2. Göç ve Mültecilik Sarmalı

Göç, kişilerin ekonomik, dini, siyasi ve sosyal sebeplerden dolayı yerleşmek amacıyla bir yerden başka bir yere gitmeleri hareketine verilen addır. Bu hareket, ülke içinde olursa ‘iç göç’, ülkeler arasında olursa ‘dış göç’ veya ‘uluslararası göç’ olarak adlandırılır. Göç, bireylerin ya da grupların bir yerden başka bir yere gitmeleri ve gidilen yerde yaşamlarını belli bir süre sürdürmeleri olarak ifade edilebilir (Çakır, 2011, s. 210).

Göç, insanla ve nüfusla ilgili bir sosyal hareketlilik olgusudur. Göç turizme benzer, ama turizm sayılmaz. Turistik seyahatlerde gezmek; göçte kalmak niyeti vardır. Yerleşmek amaçlı nüfus hareketidir. Köy ve kent gibi bir yerleşim biriminden, birinden diğerine doğru yerleşmek için yapılan bir yer değiştirme hareketidir. Göçler, neden, irade, mesafe, süre, hacim, yön ve örgütlenme bakımından büyük farklılıklar gösterir. Sanayi Devrimi’nden bu yana kırsal alanlardan kentlere başlayan göçlerle kentleşme süreci sayesinde sınıf değiştirmek mümkün olmuştur. *Göçlerin oluşum nedenleri dört grupta toplanır: Doğal nedenler, siyasal ve dinsel nedenler; sosyal ve kültürel nedenler ve ekonomik nedenler.* Göç çeşitli şekillerde karşımıza çıkar ve genelde gönüllülük temeline dayanır (Kaypak, 2014, s. 128-130). Ama göç, insanın yaşadığı çevrenin koşulları onun yaşamını zorlamaya başladığında zorunlu olarak ortaya çıkabilmektedir (Yüceşahin ve Özgür, 2006, s. 16).

Birleşmiş Milletler (BM) Nüfus Bürosu’nun tanımına göre göç; “kişinin köken yerinden başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve böylece ikamet yerinin değişmesi” anlamına gelmektedir (www.unhcr.org.tr, 2015). Yani, kısa süreliğine başka bir yere gidiş göç sayılmamaktadır. Bir kişinin göçmen sayılması için gerekli zaman sınırı ülkeden ülkeye değişse de, OECD genelinde bu bir sene olarak kabul edilmiştir. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, göçü, ‘uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek’ olarak tanımlamıştır (www.goc.gov.tr, 2015). Dolayısıyla süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirme sonucu meydana getirdiği her türlü nüfus hareketlerini bu kapsama almaktadır. Göç esas itibarıyla bir mekânsal değişiklik gibi görünse de, ekonomik ve sosyo-kültürel arka planın değişmesiyle göçmen topluluklar kadar göç edilen yerdekilerin de büyük oranda

etkilenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, göç hareketinin yönünü belirten bir yere göç (emigrations) ve bir yerden göç (immigrations) ifadesi önemli bir ayırım teşkil etmektedir (Danış, 2011, s. 3-4).

Göçmen; göç eden kişiyi ifade etmektedir. Genelde yurt dışına gidenler kastedilir. Çoğu zaman karma sebeplerle göç ederler. Bunlar; ekonomik, dini, siyasi, sosyal veya kültürel faktörler olabilir. Yüksek vasıflı, transit, kaçak, mülteci, kadın, öğrenci, emekli göçmenler gibi çeşitliliktedirler (Danış, 2011, s. 7-8). Göçmenler, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaya devam ederler ve bu yolculuğa kendi istek ve arzuları ile çıkarlar. Göçmen kabul eden ülkeler, göçmen politikalarına bağlı olarak başvuruları kabul veya reddedebilir. Bu ülkelerin, bu anlamda temel bir insan haklarından kaynaklanan sorumlulukları yoktur. Ülkeler, yabancı turistleri, geçici göçmen işçileri, daimi oturma izni olanları ve sığınmacı ve mültecileri birbirlerinden ayırmaktadır (İçduygu vd., 2014, s. 27). Ülkemizde daha önceleri yurt dışı göçmen anlamında “muhacir” kavramı kullanılmaktaydı; muhacirin yerini uluslararası literatürdeki “mülteci” kavramı almıştır.

Mülteci; “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs(lar)” olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, md.1). Münferit, ilk bakışta ve yerinde mültecilik gibi üç farklı şekilde gruplara ayrılabilir. *Sığınmacı*; mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda, henüz başvuru yapmamış veya başvurusu hakkında cevap bekleyen kişiler de sığınmacı statüsünde görülmektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, md.3).

Göç konusu, özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşlarından sonra iki ülke arasındaki bir sorun olmaktan çıkmış, Birleşmiş Milletler’in kurulmasıyla birlikte uluslararası sosyal bir sorun haline gelmiştir. Mültecilerin yöneldiği ülkelerin siyasal, ekonomik ve kültürel sorumluluklarını düzenleyen ilk hukuksal metin Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951

tarifli Cenevre Sözfleşmesi'dir. Bu sözfleşmeye 1967 tarihinde Ek Protokol eklenmiştir. Türkiye, her iki belgeyi de imzalamış, ama Ek Protokol'e coğrafî çekince ile taraf olmuştur (Barkın, 2014, s. 336). "1951 Cenevre Sözfleşmesi" ile "1967 New York Protokolü"ne taraf devletlerin, bu uluslararası hukuk belgelerinden doğan somut yükümlülükleri bulunmaktadır. Cenevre Sözfleşmesi'ni imzalayan ülkeler, mülteci statüsü kazanmış olan bireylere oturma izni, çalışma izni, hatta vatandaşlığa kadar varan geniş haklar tanımaktadır. Uluslararası hukuk çerçevesinde, bütün devletlerin mültecilere uluslararası koruma sağlama ve sorunlarına çözüm bulma konusunda genel yükümlülükleri bulunmakta ve sorumluluk uluslararası toplum adına Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından yerine getirilmektedir (Yıldız, 2013, s. 144).

Cenevre Sözfleşmesi'ne göre, bir kişinin mülteci sayılabilmesi için beş ölçüte bakılmaktadır: ırk, din, tabiiyet ve siyasi düşünceleriyle belli bir toplumsal gruba mensup olma; zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkma; vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunma; ülkesinin korumasından yararlanamama veya korku nedeniyle yararlanmak istememe; vatansız olma ve yaşadığı ikamet ülkesine dönememe veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istememedir. Ancak bu niteliklere sahip olmanın dışında, coğrafî bakımdan da uyumlu olması gerekmektedir. Adı geçen sözfleşme bağlamında Türkiye, ülkelere bırakılan bazı şerh haklarından 'coğrafî sınırlama hakkını' kullanarak sadece Avrupa'dan gelen insanları mülteci olarak kabul ettiğini beyan etmiştir (Buz, 2008, s. 120). Diğerlerine mültecilik hakkı vermeme politikası uygulamıştır. Ama 1967 New York Protokolü ile, sözfleşmede var olan iki sınırlama metinden çıkarılmış; "1951 öncesinde meydana gelmiş olaylar" nedeniyle ve "Avrupa kıtasının dışından gelebilecek sığınmacılara" da BMMYK tarafından mültecilik statüsü tanınmaya başlanmıştır (Barkın, 2014, s. 337). Bir mültecinin yasal durumunu belirleyen diğer bir belge, 6458 sayılı ve 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Ülkeye yabancıların giriş, kalış ve çıkışları ile koruma talep eden yabancılar sağlanacak korumaya ilişkin esasları içeren bu yasa, İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumluluklarını da düzenlemeyi amaçlamaktadır (Çolakoğlu ve Gök, 2016, s. 643).

Günümüzde göçler, hızlanmış, çeşitlenmiş ve küresel bir yaklaşım ile müdahale edilmesi gereken en büyük sorun olmuştur. Bu doğrultuda, bir bölgede meydana gelen bir göç olayının, tüm dünyayı etkilediği ve kimsenin bu duruma seyirci kalamayacağı, Suriye’de meydana gelen iç savaştan kaçan mültecilerin dramı ile ortaya çıkmıştır.

3. Suriye Savaşı Ve Mültecilerin Durumu

Coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle ülkemiz, istikrarsızlıkların en çok olduğu ve insan haklarının en çok ihlal edildiği Ortadoğu ve Asya ülkeleri ile refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda olduğundan göç geçişlerinin en çok yaşandığı bir güzergâh/koridor haline gelmiştir. Anadolu, tarih boyunca, düzenli, düzensiz ve kitlesel her türlü göç hareketinin nihai durağı olmuş ve milyonlarca göçmene ev sahipliği yapmak durumunda kalmıştır (www.goc.gov.tr, 2015). M.S. 494-507 yılları arasında Urfa, Diyarbakır, Batman illerinin içinde bulunduğu coğrafya ile bugünkü Suriye’nin içinde bulunduğu coğrafi bölgede meydana gelen savaşları anlatan ‘Vakayi’name’ adlı eserde, söz konusu dönemlerde İran, Bizans ve Araplar arasında çıkan savaşlarda Suriye ve Ortadoğu’nun diğer bölgelerinden günümüze benzer iç ve dış göç dalgalarının yaşandığı belirtilmektedir (Mar-Yeşua, 1958, s. 7-11).

Kuşkusuz yapılan göçlerin birçok nedeni ve sonucu vardır. Savaşlar, ekonomi ve daha iyi yaşam alanları bulmanın yanı sıra, göç edilen ülkenin güvenli olması, demokratik yaşam standartlarının yüksek olması da önemli olmaktadır. Göçte güvenlik sorunları başta gelmektedir (Kaypak, 2015, s. 21). Nitekim Suriye savaşında, en çok göçün ülkemize yapılmış olmasının bir nedeni de, sınır bölgesinde en güvenilir yer olmasıdır (Çetin ve Uzman, 2013, s. 4-5). Göçler, sonuçları açısından, siyasi ve çarpık kentleşme gibi fiziksel olabileceği gibi; suç oranlarındaki artış, uyum sorunları, psikolojik sorunlar gibi hem sağlık ve hem de sosyal sonuçlar doğurabilmektedir (Çoban-İçağasıoğlu, 2011, s. 110).

Ülkemiz, 1922’den günümüze kadar 2.5 milyondan fazla kişiye kapılarını açmıştır. Bu sayıya dâhil olmayan çalışma, eğitim ve diğer amaçlarla gelmiş olan yabancılara ilişkin rakamlara bakıldığında son 13 yılda toplam 2.442.159 yabancının ikamet izni aldığı kaydedilmiştir (www.goc.gov.tr, 2015). Ülkemize en fazla göçün yaşandığı dönem ise,

15 Mart 2011 tarihinde patlak veren Suriye İç Savaşı ile başlayan son dönemdir. 4 milyonu aşan mülteci sayısı ile 1.8 milyonun üzerinde göçün olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemiz dışında ev sahipliği yapan Irak 249.726, Ürdün 629.128, Mısır 132.375, Lübnan 1.172.753 ve Kuzey Afrika ve diğer yerler 24.055 Suriyeli mülteciyi barındırmaktadır (BMMYK, 2015). Bu Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği'nin yetki alanında dünyadaki en büyük mülteci krizidir. 5. yılında olan Suriye savaşının hâlihazırda bitmesine ilişkin hiçbir emare görülmezken, sayının 2015 yılının sonuna doğru yaklaşık 4.27 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (www.unhcr.org.tr, 2015). Ülkemizde Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) eliyle mültecilere sığınma olanağı sağlanmaktadır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin bir kısmı, sınırlarda oluşturulan kamplar, konteynır ve çadır kentlere yerleştirilirken, büyük kısmı ise kamp dışında başta İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Batman olmak üzere ülke geneline dağılmışlardır.

Türkiye'deki Kayıt Altına Alınmış Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

İl	MÜLTECİ SAYISI
İstanbul	330.000
Gaziantep	220.000
Hatay	190.000
Şanlıurfa	170.000
Mardin	70.000
Adana	50.000
Kilis	49.000
Mersin	45.000
Konya	45.000
Kahramanmaraş	40.000
Ankara	30.000
Bursa	20.000
Batman	20.000
Şırnak	19.000
Kocaeli	15.000
İzmir	13.000
Antalya	13.000
Osmaniye	12.000
Antalya	10.000
Kayseri	9.500
Diyarbakır	5.000
Diğer	18.500
Toplam	1.385.000

Kaynak: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) 2015 verileri

Suriyelilerin göç ettikleri kentlerde hayat gitgide zorlaşmaktadır. İlk etapta davetsiz misafir olarak görülen Suriyeli mültecilerin, krizin şiddetlenmesi nedeniyle her geçen gün eve geri dönme umutları zayıflamaktadır. Suriyeli mülteciler, geri dönmekten, öldürülmekten korkmaktadırlar (Özden, 2013). Zaten yoksul durumda olan mülteciler, daha da yoksullaşmakta ve çocuk işçiliği, dilencilik, çocuk yaşta evlilikler gibi yollarla olumsuzlarla başa çıkmaya çalışmaktadırlar. Kendi kendine yeterli olma durumu zayıf olan ev sahibi kentlerin, bu denli yüksek sayılarla baş edebilme ve mültecilere sağladıkları desteği sürdürme becerileri zorlanmaktadır. Gelen göçmenler, sosyo-politik ve kültürel farklılıklara sahip olduğu için, kentlere uyum aşamasında birçok sorun çıkabilmektedir. Ayrıca, savaş nedeniyle yapılan göçler ile başka gerekçelerle yapılan göçlerin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri çok farklı olmaktadır. Suriye savaşı döneminde, sınırın sadece savaştan kaçan mülteciler tarafından değil, Suriye ile mülteci kampları arasında gidip gelen muhalif savaşçılar tarafından da kullanıldığı iddia edilmektedir. Sıkça dillendirilen iddialara göre bu insanlar, ailelerini görmek ve dinlenmek amacıyla mülteci kamplarına gelmektedirler. Hatta bir dönem, basında bu kişilerin Türkiye’de silahlarıyla birlikte hareket ettiklerine dair iddialar yer almıştır. Reyhanlı, Suruç ve Ankara’da meydana gelen patlamaların da sınırdan serbest geçen silahlı örgüt elemanları tarafından yapıldığı medyada yer almıştır (www.haberakdeniz.net, 2015). Nitekim hükümet yetkililerinin dile getirdiği, Hatay’ın Altınözü ilçesinde yer alan Apaydın Kampı’nda Suriye ordusundan ayrılan asker sığınmacıların ve yaralı Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) üyelerinin yer aldığı ayrı bir mülteci kampı olduğu beyanı bu iddiaları kanıtlamaktadır (BBC Türkçe, 2012). Bu durumun Türkiye’nin çıkarlarına uzun vadede zarar vereceğini ve bunun uluslararası hukuk kurallarına aykırı olduğu yine basında sıklıkla dile getirilmiştir (Sarıkaya, 2012).

Üzerinde yaşadığımız yerküremizde, göç olaylarının önlenmesinde veya göç sonrası meydana gelebilecek sıkıntıları giderebilecek daha etkin uluslararası bir göç yönetimine ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü gelinen noktada dünyadaki birçok ülkenin, kendi ülkelerine göçmen almamak için ne kadar direttiğini, en son Suriyeli mültecilerin yaşadığı dramlarda görmüş olduk. Uluslararası ilişkiler disiplininin temel sorunlarından biri olan uluslararası göçün, küreselleşme ve dünya çapındaki siyasi, ekonomik ve

toplumsal krizlerle birlikte popülaritesi artmış ve kısır döngü içerisinde kalan bu hayati sorunla ilgili çalışmalar hızlanmıştır Birden çok ülke için tehdit konumu haline gelen Suriyeli mülteciler krizi örneğinde olduğu gibi, ev sahibi ülkeler, gerekli önlemleri almadıkları takdirde kendilerini bir kaosun ortasında bulabileceklerdir (Ceyhun, 2014).

4. Batman'a Göçlerin Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri

4.1. Batman İli ve Sosyo-Politik Özellikleri

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Batman kenti, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Dicle bölümünde deniz seviyesinden 550 m. yükseklikte yer almaktadır. Komşuları olarak güneydoğusunda Bitlis, Siirt; kuzeyinde Muş; batısında Diyarbakır ve güneyinde Mardin illeri ile çevrilidir. Düz bir arazi üzerinde kurulan Batman ilinde karasal iklim hâkimdir. Bölgede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise nispeten ılık ve yağışlı geçer. Kuzey ve kuzeydoğusu dağlık ve sarp olup; güney, dağlık ve engebelidir. Batman il merkezi verimli ovalara sahip Batman Çayı havzasında kurulmuştur. İlin doğusunda petrol üretimi yapılan 1288 m. yüksekliğe sahip Raman Dağları yer alır. Bu dağların bir diğer özelliği, Türkiye'de petrolün ilk bulunduğu dağlar olmasıdır (www.batman.gov.tr, 2015).

Batman ilinin tarihi, Batman bölgesi içinde bulunan ve tarihi kaynaklarda da yer alarak adından bahsettiren İluh'a dayanır. İluh; Elah, Elahan veya İlihan köyü olarak da anılmaktadır. İluh'un tarihi geçmişi M.Ö. 546 yılına dayanmaktadır. Med'lerin hükümlerinde olduğu bu tarihte, yöre halkına Media denildiği, İluh'un Media ülkesi sınırları içinde bir bölge olduğu 'Herodot' tarihinde yazılıdır (www.batman.gov.tr, 2015). Büyük İskender'in Doğu seferi sırasında istilaya uğrayan Media'luların tarih sahnesinden silinmelerinden sonra, kalanlar bugün Batman Çayı olarak bilinen çayın kenarında Media veya El Medina ismiyle yeni bir iskân yeri meydana getirip İluh bölgesini de kendilerine bağlayarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. İslamiyet'in buralara yayılmasından sonra Müslümanların egemenliğine giren bu bölge 1516 yılında gerçekleşen Mısır Seferi sırasında Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına dâhil edilmiştir (www.batman.bel.tr, 2015). Daha sonra Elmedina kaza merkezi haline getirilerek, Siirt iline bağlanmış ve İluh da köy merkezine dönüştürülerek Elmedina kazasına bağlanmıştır. 1926 yılı ilkbaharında Batman Çayı'nın kabarması ve aşırı bir şekilde taşmasından sonra Elmedina kazası tamamen sular altında kalarak haritadan

silinmiştir. Bu olaydan sonra kaza merkezi Kobin köyüne (Beşiri) taşınmıştır. İluh köyü de Beşiri ilçesine bağlanmıştır. İluh, 1945 yılı nüfus sayımı sonunda 90 haneli ve 443 nüfuslu bir köy olarak Siirt ili Beşiri kazasına bağlı bir yerleşim birimi olarak görülmektedir. İluh köyünün bulunduğu mevkiinin coğrafi yapısı itibarıyla ova olması nedeniyle, 1940-1950 yılları arasında halkın geçim kaynağının %90'nını ziraat ürünleri teşkil etmekteydi. Maden Tetkik Arama'nın (MTA) 1934 yılından itibaren petrol aramak için yörede başlattığı etüt çalışmaları olumlu sonuçlanmış ve 1940'lı yılların başında İluh köyü'nün güney ve güneydoğusunu çevreleyen Raman dağları üzerinde petrol bulunmuştur. Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) daha sonra isimlendirdiği İluh köyünün ismi batmaktan gelen Batman olmuştur (www.batman.bel.tr, 2015).

Batman'da çok yönlü olarak meydana gelen bu hızlı gelişme plansız ve çarpık bir kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. 1945-1975 yılları arasında yani 30 yıl içinde, Batman'ın nüfusu 25 kat artarak bu artış hızı %23.25 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. 1997 yılı içinde yapılan genel nüfus sayımında Batman'ın nüfusu gayri resmi 215.000 olarak saptanmıştır. 1955 yılında belediye teşkilatı, 1957 yılında da ilçe teşkilatı kurulan Batman'da hızlı nüfus artışı 1990'da Batman'ın Türkiye'nin 72. ili olmasını sağlamıştır.

Batman 2014 adrese dayalı nüfus kayıt sonuçlarına göre 557.593 kişilik nüfusu ile GAP illeri arasında altıncı sırada yer almakta ve bölge nüfusunun %6,75'ini oluşturmaktadır. Nüfusun 280.002'si (%50,2) erkek; 277.591'i (%49,8) kadındır. İlin 2014 yılı kent nüfusu 433.420 (%68,6), köy nüfusu ise 124.173 (%31,4) kişidir. Batman, GAP illeri arasında göç veren illerden biridir. Net göç hızı ise, bölge genelinden daha düşüktür. 2014 yılında aldığı göç 18.543 iken, verdiği göç 21.515'tir (GAP, 2015, s. 1-2).

Batman'ın kentleşme macerası petrol bağlantısıyla başlamıştır. Günümüze kadar kesintisiz devam eden kentleşme ve kentlileşme olgusunu altı döneme ayırabiliriz; *İlk dönem*, petrolün bulunduğu ve teknik personellerden oluşan ilk göç dalgasının yaşandığı, ancak kentleşme adına kendini hissettirmeden 1955 yılına kadar devam etmiştir. Petrolün bulunmasıyla birlikte çeşitli nedenlerle göç eden nüfusun oluşturduğu hızlı ve çarpık kentleşmenin etkisi görülmektedir. *İkinci dönem*, petrol işinde çalışacak kalifiye işgücü göçünün olduğu, kentsel dönüşümün hissedildiği 1975'lara kadar süren dönemdir. Bu dönemde gerçekleşen büyüme dengeli ve sanayinin desteklediği bir

aşamadır. Gelişmiş ülkelerde yaşanan kentleşmeye benzer bir yapılanma meydana gelmiştir (Alaeddinoğlu, 2009, s. 287). *Üçüncü dönem*, petrolün cazibesinin yaşandığı ve kalifiye dışında tüm kırsal bölgelerde yaşayanların hedeflediği kırdan kente göçün en yaygın yaşandığı süreçtir. 1990'lara kadar devam eden ve kentte ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda çok büyük değişimlerin gerçekleştiği ve vilayet olma sürecinin de yaşandığı karmaşık dönemdir. Özellikle 1. Körfez Savaşı nedeniyle Iraktan gelen Kürt kökenli insanların bölgedeki diğer illerde olduğu gibi Batman iline de geçici mesken olarak yerleşmeleri ile başlamıştır. *Dördüncü dönemde*, bu kaos ortamından kurtulmadan yaşanan terör ve benzeri olaylar nedeniyle kırsaldan kente tekrar bir göç dalgası başlamış, bu dönemde iç göçlerle beraber dış göçler de yaşanmıştır. Batman'ın yaşanmaz bir kent haline geldiği bu dönemde artan şiddet olayları ve beraberinde getirdiği ekonomik ve sosyal sonuçlar nedeniyle 2000'li yıllara kadar devam eden iç göçten daha yüksek oranda bir dış göç olayı gerçekleşmiştir. *Beşinci dönemde*, İlisu Barajı'nın yapılmaya başlamasıyla yapılan kamulaştırma çalışmaları nedeniyle özellikle Hasankeyf ve çevresinin içinde bulunduğu birçok yerleşim yerinin boşaltılması söz konusu olmuş; bununla beraber, kamulaştırma nedeniyle belli bir gelir grubuna geçen köylülerin daha iyi bir yaşama olanağı için genellikle Batman iline göç ettikleri saptanmıştır. Bu dönemde 1990'lı yılların şiddet ortamından kaçanların geri döndüğü ve köy boşaltmaları nedeniyle gelen kırsal nüfusun Hükümet tarafından çıkarılan 5233 sayılı 'Terör veya Terörle Mücadeleden Kaynaklanan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun' çerçevesinde köylerine geri dönüş yaptıkları görülmüştür. *Altıncı döneme*, 2011 yılının başında patlak veren Suriye Savaşı nedeniyle başlayan yeni göç dalgası ile girilmiştir. Uluslararası 2. göç dalgası olarak niteleyebileceğimiz bu göçün Körfez Savaşı'ndakinden farkı, savaşın uzun sürmesi nedeniyle gelenlerin kalıcı olarak kentte kalması ve ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan kente büyük etkisinin olmasıdır.

4.2. Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkiler

4.2.1. Ekonomik Etkiler

Suriyeli mültecilerin ekonomik anlamda olumlu etkileri göçün ilk başladığı dönemde görülmüştür. Göçün sebep olduğu hızlı nüfus artışı, imalat ve perakende satış sektörüne de canlanma getirmiştir. Devletin Suriyeli mültecilere verdiği hizmetlerde kullandığı

malları, yerel tedarikçilerden temin etmesi ise yerel ekonomiyi canlandırmıştır. Ancak bu memnuniyet fazla uzun sürmemiştir. Başlangıçta, göç eden mültecilerin hem beraberlerinde getirdikleri sıcak paraları hemen tedavüle koymaları piyasayı canlandırmış, satışları artırmış olsa da mal ve hizmetin fiyatı da aynı şekilde artmıştır. Gelen mültecilerin merkezde kalanların çoğunun ev kiralama ve hatta satın alma yoluna gitmesi nedeniyle ev satış fiyatı ve kiralarında fahiş fiyatlar ortaya çıkmış ve dar gelirli ailelerin zor durumda kalmasına neden olmuştur. Türkiye’de orta gelir grubuna mensup bir ailenin asla karşılayamayacağı kira bedeline Suriyeliler razı olduğundan, bunun sonucunda mültecinin barınma sorunu ortadan kaldırılırken, vatandaşın barınma sorunu ortaya çıkmaktadır.

Mülteci ailelerin hemen hepsinin çok çocuğa sahip oldukları görülmüştür. Çocuklar bütün günü evlerinin bulunduğu sokaklarda geçirmekte, bir kısmı yakın yerlerde dilencilik yapmaktadır. Hatta bazı mültecilerin kalabalık bir aileye sahip olmaları nedeniyle iki ayrı oda kiralamak zorunda kaldıkları görülmüştür. Mülteciler Arapça konuşmakta, Türkçe bilmemektedir. Yerli halk arasında Arapça bilen de vardır, ama fazla değildir. Halkın çoğunun Arapça bildiği Hatay’da sorun olmayan bu durum, Batman’da sorunlaşmakta; Türkçe bilmeyince çalışmak ve iletişim kurmak güçleşmektedir. Çalışma izni almanın külfetli olması nedeniyle (uzun zaman, emek ve para gerektirdiğinden), mülteciler çalışma izni için başvuru yapmakta çoğunlukla isteksiz davranmaktadır (Yılmaz, 2013, s. 12).

Niteliksiz işgücü piyasasında düşük ücret karşılığı kaçak işçi olarak çalışmaya başlamaları, işveren açısından önemli oranda bir kazanç sağlamış, ancak yerelde çalışan işçilerin daha ucuz çalışan işgücü ile rekabet etmesini zorlaştırmıştır. Bu durum, yerel işçiler için memnuniyetsizlik, genel olarak ülke politikası için istihdam sorunu oluşturmaktadır. Düşük ücrete razı olan, ya da razı olmayıp işten çıkan işçiler ülkenin makroekonomik dengesinde önemli yer tutmaktadır. Türkiye’de işsizlik sıralamasında ilk sıralarda yer alan Batman’da zaten kısıtlı olan iş olanakları içerisine bir de Suriyeli mültecilerden kaynaklanan işgücü arzının neden olduğu işsizlik katılınca yerel halkın Suriye’den gelen mülteci gruplara yer yer tepki gösterdiği görülmektedir (www.milliyet.com.tr, 2015). Suriyelilerin, her buldukları boş alanda esnafılık yapmaya çalışmaları, dükkân açmaları da çalışan esnafı zor durumda bırakmaktadır. Zaten vergi,

işyeri açmak için istenen ruhsatlar vs. esnafı zorlayacak maliyetlerin yanında, açılan büyük marketlerle rekabet etmekte zorlanmakta iken, üzerine hiçbir ödeme yapmadan bütün geliri kendine çalışan Suriyeli esnafa hoşgörü ile bakılmasını imkânsızlaştırmaktadır. Batmanlıların genel olarak, Suriyelilere yapılan ‘pozitif ayrımcılıktan’ yani, vergi vermeden işyeri açmaları, ucuz işgücü oluşturmaları, hastanelerde imtiyazlı muamele görmelerinden rahatsız oldukları görülmektedir. Suriyeli mültecilerin ekonomik açıdan fayda-zarar analizini yaptığımızda, marjinal faydanın zarar lehine azalmış olduğu görülmektedir. Suriyeli mültecilerin de bu durumdan çok memnun olduğunu iddia edemeyiz. Özellikle işçi olarak çalışanlar, emeklerinin karşılığını hiçbir şekilde alamadıkları için kendilerine karşı emek sömürüsü yapıldığı iddiasını dile getirmektedirler.

Ekonomik anlamda etki, en çok ticaret alanında olmuştur. Türkiye ile Suriye arasında özellikle 2003 yılından sonra sürdürülen siyasi enformasyon sayesinde ticaret oldukça canlanmıştı. Kriz patlak vermeden hemen önce, 2010’da Türkiye ile Suriye arasında 2,3 milyar dolara ulaşan hacmiyle zirve noktasında olan ticari hareketlilik, 2011 yılından itibaren savaşın sonucu olarak durma noktasına gelmiş, 2012 yılında ticaret hacmi yarım milyara kadar düşmüştür (Dinçer vd, 2013, s. 33). Savaş devam etse bile, iki tarafta yaşayan toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak adına ticaret çabası devam edecektir.

4.2.2. Sosyo-Kültürel Etkiler

Sosyo-kültürel olarak heterojen bir yapı sergileyen Batman ilinde başta Kürtler, Yezidiler (Ezidi), Araplar ve Süryaniler gibi dil ve din kökeni açısından farklılık gösteren toplumlar yaşamaktadır. Suriye savaşında özellikle IŞİD gibi terör örgütlerinin şiddetine maruz kalan binlerce Kürt, Yezidi ve Süryani’nin göç ettikleri yerlerin başında Batman gelmiştir. Bu bağlamda, savaş nedeniyle ilk etapta gelen kişilerin demografik uyum sağlamaları açısından bir zorluk yaşanmamıştır. Fakat zamanla, göç veren coğrafyanın değişmesi ve diğer faktörlerin devreye girmesi yeni sorunların doğmasına neden olmuştur. Suriye’de meydana gelen olaylardan ekonomik, siyasi ve psikolojik olarak olumsuz etkilenen kesimlerde Suriyelilere ilişkin olumsuz görüşler oluşmuştur. Ama bu tepki başka kentlerde meydana gelen gösteriler şeklinde bir eyleme

dönüşmemiştir. Zaten gösteri yapılan kentlerde Suriyelilerin yerleşmeleri giderek zorlaşmıştır (ORSAM, 2014, s. 17).

Ülkelerindeki iç savaştan kaçan, çoğunluğunu çocuk ve kadınların oluşturduğu Suriyeli mültecileri ne gibi bir gelecek beklediği muammadır. Savaştan kısa bir süre önce herkes Arap Baharı ile Ortadoğu ve Arap Yarımadası'nda demokrasi rüzgârı eseceğini beklerken hiç kimsenin beklemediği bir krizle karşı karşıya kalınmıştır. Gelen kişilerin toplam nüfusa oranı yüksek olduğu ve halen geliyor olmaları gelecek açısından krizlerin vahametini gösterir niteliktedir. Mülteciler, geldikleri yerlerde kendilerini kabul ettirmeye çalışmaktadırlar (Apak, 2014, s. 58). Yeni çevreye uyumda ekonomik zorluklar kadar, kültürel farklılıklar da sorun oluşturmaktadır. Ayrıca, mültecilerin göç ettikleri yerlere uyumunda, kentte yaşayanların onlara karşı tutumları da önemli olmaktadır (Deniz ve Etlan, 2009, s. 480). Halkın tutumu iyi ise, kenti benimseme de o oranda artmaktadır.

Savaşın tamamen başladığı Nisan 2011 yılından beri Batman'a göç eden mültecilerin çoğu, ya kendi ülkelerine dönmüş, ya da Avrupa ülkelerine göç etmişlerdir. Batman Göç İdaresi Müdürlüğü'nün Kasım ayı verilerine göre Suriye'den göç eden toplam mülteci sayısı 16.774 olarak saptanmıştır. Bu mültecilerin çoğunun, kiraların düşük olduğu Ondokuzmayıs, İpragaz, Karşıyaka vb. kenar mahallelerde yaşadığı, bu ailelerde doğum oranının da oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, büyük çoğunluğunu Yezidilerin oluşturduğu, özellikle Irak'tan göç edenlerin sayısının 2014 yılında 5.000'den fazla iken, bugün bu sayının 900 kişi civarında olduğu görülmüştür. Bunun nedeni, Yezidilerin büyük çoğunluğunun Avrupa'ya göç etmesi, geri kalanların da kendi yurtlarına geri dönmeleridir. Bunlardan yaklaşık 500 kişi, Beşiri ilçesine bağlı İkiköprü'de, 200'ü Batman merkez Esentepe sosyal tesislerinde bulunan ve tüm masrafları Batman Belediyesi tarafından karşılanan kamplarda yaşamaktadırlar. 200'e yakın mülteci ise, başta Yezidi köyler olmak üzere Batman merkeze bağlı köylerde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Bu dönemde göç eden bir diğer grup, Afganistan ve Türk Cumhuriyetlerinden gelen mültecilerdir. Ekonomik ve diğer başka nedenlerle yapılan bu göçün 2015 yılının başlarındaki sayısı 680 kişi iken, aynı yılın son aylarında 150'ye düşmüştür (Batman Göç İdaresi Müdürlüğü, 2015). Bunun sebebi, bu ülkelerden gelen mültecilerin,

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği koruması altında olmaları nedeniyle, başka ülkelere tekrar göç edebilmelerinden kaynaklanmıştır. Ancak, Suriye'den gelen mültecilerin, Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun' 91. maddesi uyarınca 22 Ekim 2014'te geçici korumaya ilişkin yayınladığı yönetmeliğin Geçici 1.maddesine göre geçici koruma statüsüne sahip oldukları için başka ülkelere gitmeleri hayli zor olmaktadır (www.unhcr.org.tr, 2015). Suriyeli sığınmacıların bu geçici koruma altında üçüncü ülkelere geçişleri yasaklanmıştır (Yıldız, 2013, s. 147). Çünkü bu yönetmelik kapsamında, kampların içinde veya dışında ikamet eden Suriyelilerin, sağlık, eğitim, sosyal yardım ve iş piyasasına erişimlerinin sağlanması zorunluluğu vardır ve onlara geçici koruma ilanı sebebiyle sınır dışı edilmeme hakları getirilmiştir.

Yine Batman'a Suriye iç savaşı nedeniyle göç edenlerin %99'u Müslüman ve Sincar'dan gelen Yezidi/Ezidi Kürtlerden oluşmaktadır. Bu nedenle, Batman kenti sosyal yapısı açısından uyum konusunda diğer bazı bölgelere göre daha avantajlı bir durum sergilemektedir. Ülkemiz genelinde ve özelden Batman ilinde mültecilere yönelik toplumsal kabul düzeyinin başlangıçta yüksek olmasının nedeninin akrabalık ilişkisi olduğu söylenebilir. Nasıl Hatay'a gelen Sünni Araplar, akrabalık ilişkisi içinde yabancılaşma çekmemişse (www.aksiyon.com.tr, 2014), aynı durum burada da başka bir etnik temel boyutunda söz konusu olmuştur. Devletin katkısı beklenmeden, özellikle kırsal kesimde evini, barkını ve boş arazisini paylaşan birçok aile olmuştur. Batman'da, bazı ailelerin kamu kurumlarını dışarıda bırakarak, kendi olanaklarıyla akrabalarına yardım ettiği görülmektedir. Kırsal kesimde bu ilişki biçimi çok daha yoğundur. Köylerdeki boş ev veya araziler akrabalara tahsis edilmiş ve kendi geçimlerini sağlamak üzere üretim yapmaya bile teşvik edilmişlerdir. Ancak gelen mültecilere geçici gözle bakan söz konusu aileler, kalma sürelerinin uzaması ve hatta kalıcı hale gelmeleri nedeniyle bu ilişkiyi daha fazla aynı şekilde yürütmek istememektedirler. Başlangıçta acıma ve paylaşma durumları ön planda iken, mültecilerin davranışlarında da farklı durumların ortaya çıkması nedeniyle, toplumun önemli bir bölümünün Suriyelileri bir tehdit olarak algılamaya başladığı, özellikle kamp dışında bulunmalarından rahatsızlık duydukları ve mümkünse geri gönderilmelerini istedikleri dillenenmektedir. Bunda Suriyeli mültecilerin de katkısı oldukça fazladır.

Batman’da halkın büyük bir kısmı Suriyelilere kendi etnik, dinsel ve siyasi kimlikleri çerçevesinde yaklaşmaktadır. Örneğin, Kürtlerin yaşadıkları bölgelerde Kürtlere yönelik bir sempati; buna karşılık Araplara yönelik bir antipati bulunmaktadır. Kürtler, Arapların El Kaide başta olmak üzere çeşitli radikal unsurları desteklediğini, bunun da Suriye’deki Kürtlere zarar verilmek için kullanıldığını düşünmektedirler. Zaten mültecilerin geneline baktığımızda, Batman’a gelenlerin büyük çoğunluğu Kürt kökenli kişilerden oluşmaktadır. Buna karşılık, diğer göç alan bölgelere baktığımızda özellikle Hatay ilinde Araplar, Kürtlerin Suriye’yi bölmek için faaliyet gösterdiğini ve PKK uzantısı partilere destek verdiği için Kürtleri istememektedirler. Türklerin çoğunluğu Türkmenlere sempatiyle bakarken; Arap Alevilerin çoğu ise, Türkiye’ye gelen Suriyelileri kendi ülkelerine ihanet etmiş kişiler olarak algılamaktadır. Bu durum, insanların akrabalık bağı olmaksızın, Türkiye içinde kendileriyle benzer etnik, dinsel veya mezhepsel kimlikler taşıyan yerlere yerleşmek istemesine neden olmaktadır (ORSAM, 2014, s. 17-18)

Kültürel farklılığa vurgu yapan, ötekileştiren ve Suriyelilerin varlığını ‘sorun’ olarak niteleyen insanların sayısı son derece yüksektir (www.haberakdeniz.net, 2015). ‘Suriyeli kardeşlerimiz’ yaklaşımı toplumda çok yaygın gözlenmemektedir. Suriyeliler, ‘savaştan kaçan’, ‘zor durumda olan insanlar’ olarak tanımlanmakta, ama ‘bizlerden birileri’ olarak görmeme eğilimi dikkat çekmektedir (Erdoğan, 2014, s. 24). Bu algı, büyük ölçüde ülkemizdeki siyasetin kutuplaşmasından kaynaklanmıştır. Özellikle 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden sonra başlayan, hatta sosyal patlamalara neden olan siyasi çatışmalar, halkın mültecilere olan yaklaşımına da yansımıştır. Genel olarak Suriye’de yaşanan savaşta, devletin ve hükümetin akrabaları olarak algılanan Sünni Arapların, Suriye’deki Kürt ve Yezidi/Ezidi gruplarını yeteri kadar desteklemediğini düşündükleri için toplumun ciddi bir reaksiyon göstermeye başladığı söylenebilir. Hatta Batman ilinde yapılan yerel (Erdoğan, 2014, s. 24) ve genel seçimlerde ortaya çıkan tabloyu da buna bağlayabiliriz.

Batman’a yapılan göçlerin sayısında her geçen gün artış yaşanması, demografik yapıda (doğurganlık oranı, nüfus artış oranı) büyük değişim oranlarını ortaya çıkartmıştır. Batman’da göçler nedeniyle beklenmeyen bir nüfus artışı meydana geldiğinden, belediye yetersiz bütçe ile hizmet etmek zorunda kalmıştır. Belediye hizmetleri (çöp

toplama, kent temizliği, toplu taşıma, su temini ve dağıtımı, zabıta, inşaat kontrolü vb.), mevcut nüfus sayısına göre her yıl belirlendiği için, mülteciler nedeniyle yaşanan nüfus artışı karşısında yetersiz kalmaktadır (www.batman.bel.tr, 2015). Suriyelilerin kenar mahallelerde oluşturdukları yerleşimler, gecekondulaşmada artışa, düzensizliğe, kirlilik ve çöp sorunlarına yol açmaktadır. Ayrıca, birarada topluca yaşamlarını sürdürmeleri kente uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Mülteciler konusunda tüm sorumluluğun belediyede olması, hizmet kapasitesinde ve çözüm üretiminde yetersizliğe neden olmaktadır. Öte yandan, Batman bölge devlet hastaneleri, toplam hizmetin %30 ile %40'ı arasında bir oranda Suriyelilere hizmet vermektedir. Bu nedenle, doktor başına hasta sayısı artmakta ve bunun yanında verilen hizmetin kalitesinde de düşüşler yaşanmaktadır. Bu yetersizlik durumu, özel sektör aracılığıyla verilen hizmetlere de yansımıştır. Ama buradaki olumsuz durum, sermaye kazancına olumlu katkı olarak yansıtılabilir. Belediyeler, nüfus oranına göre genel bütçeden pay almaktadır. Daha fazla pay alabileceklerdir. Nüfus arttığı, bakılacak hasta sayısı çoğaldığı için, belki hastanelere daha fazla doktor gönderilebilecektir.

Mültecilerle ilgili yaşanan bir diğer sorun, göç eden nüfusun büyük kısmını çocuk, genç yaştaki bekâr ve dul kadınların oluşturmasıdır. Bu durum, yerel halk arasında çok eşliliğin yaygınlaşabileceği ve boşanma oranlarının artabileceği endişelerini doğurmaktadır; aile içi çatışmalara ve ahlaksal kaygılara neden olabilmektedir. Bu sebeple, genelde ülkemiz, özelde Batman ili ile ilgili çözümleyici uyum politikaları geliştirilmesi gerekir.

Suriyelilerin ise, en çok kaygılandıkları konulardan birisi, çocuklarının eğitime devam etmede yaşadıkları sorunlardır. Türkiye'deki Suriyelilerin %53'ten fazlası 18 yaş altında genç ve çocuklardan oluşmaktadır. Oysa okullaşma oranı, özellikle de kamp dışında ancak %15-20'lerde kalmaktadır. Bu durum, son derece önemli bir sıkıntıdır (www.aljazeera.com.tr, 2015). Rehabilitasyona en çok ihtiyaç duyulan kesim hiç kuşkusuz çocuklardır. Bugün eğitime erişimi olmayan on binlerce çocuğun, ileride tümüyle kültürel kimliğini kaybedilmesinden endişe duyulmaktadır. Zira insanca yaşamak için gereken şartlardan mahrum olan Suriyeli çocuk sayısının beklenmeyen rakamlara ulaştığı görülmüştür. Eğitime erişimleri son derece zor koşullarda gerçekleşirken bazı yerlerde olanaksız bir hal almıştır. Türkiye'de Türkçe eğitim nedeni

ile kamplarda ve kamp dışında bazı STK'lar ve Üniversiteler tarafından yapılandırılan eğitim müfredatı ihtiyaçlara cevap vermemektedir. Türkiye'de eğitim önündeki en büyük engel dil ve kültür farkıdır. Batman kenti özelinde konuşma dili olarak bir sorun yaşanmasa da, Kürtçenin henüz eğitim dili olarak verilmemesi nedeniyle eğitim alanında çok büyük sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Üniversite çağındaki göçmenler, Batman Üniversitesi'nde yapılan hazırlık eğitimleri ile eğitime uyum için başlangıç aşamasına tabi tutulmaktadırlar. Daha sonra Türkçe bilenlerin, diğer tüm yabancı öğrenciler için olduğu gibi sınava girip yeterli puanı aldıkları takdirde bir programa yerleştirilmeleri sağlanabilmektedir. Suriye'de üniversite eğitimini sürdürürken yarım bırakıp Türkiye'ye sığınanların ise, gerekli tüm belgeleri sunarak yatay geçiş başvurusu yapabilmektedir. Bu durumda bölümler ÖSYS kontenjanlarının %10'unu geçmeyecek şekilde başvuruları değerlendirebilmektedirler. Belgeleri olmayanların özel öğrenci olarak dersleri takibi mümkündür, ancak bu durumda diploma alamamaktadırlar.

Suriyelilerin eğitim olanağından yararlanmada güçlük çekmesi ve yaşam koşullarının zorluğu nedeniyle, uyum konusunda adaptasyon sağlayamaması sorunu uzun vadede suç oranlarındaki artış ile birlikte bazı sosyal sorunlara uygun zemin hazırlamaktadır. Buna rağmen, Batman da asayiş konularında meydana gelen çok ciddi bir sorunun olmaması olumlu bir durumdur. Güvenlik açısından bakıldığında en ciddi risk, birçok kentte Suriyelilere karşı tepkinin artması ve bu tepkinin, provokasyon neticesinde şiddet içeren kitlesel tepkiye dönüşmesidir. Bunun ufak örnekleri, neredeyse her sınır ilinde yaşanmaktadır (Kaypak, 2015, s. 26). Kentlerdeki halkın tepkisinin en tehlikeli sonucu ise, Suriyelilerin örgütlenerek kendi adalet ve güvenliklerini sağlama ihtiyacı hissetmeleridir. Bu durumun Gaziantep gibi Batman'da da yaşanması ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bu gibi olayların yaşanmaması şimdi yaşanmayacağı anlamına gelmez. Zira Suriyelilerin örgütlenmesi, bütünleşme sürecine zararlı sonuçlar doğurabilir. Güvenlik açısından bir diğer etki de, Batman'daki halkın kendini IŞİD vb. terör saldırılarına açık hissetmesidir. Suriyeliler arasında provokasyon çıkartmak, ya da Türkiye'yi cezalandırmak isteyecek kişilerin olabileceği düşüncesi halka yerleşmiş durumdadır. Ülkemizde ve Fransa'da yaşanan son bombalı saldırılar, göçmenlere karşı ılımlı bakışı kritik biçimde değiştirmiştir. Bu durum, gün geçtikçe daha büyük güvenlik risklerini beraberinde getirebilecektir. Dünyanın her yerinde mültecilere dair yapılan araştırmalarda, mültecilerin yaşam koşulları ile şiddet sarmalına girmeleri arasında

doğru bir orantı bulunmaktadır. Yaşam koşulları iyi olan mültecilerin daha az şiddete meyilli oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, gelen mültecilerin şiddet ortamında kaybettiği bir yakını olduğu düşünülürse, rehabilitasyon konusunda acil ve kalıcı önlemlerin bir an önce alınması gerekmektedir.

Batman’da Suriyelilerin yaşadığı mahallelerde küçük çapta olaylar olsa da, 4 yılda 2 milyona yakın insanı kabul eden bir ülkede çok alt düzeydeki bir tepki anlamına gelmektedir. Yerel halk, her ne kadar yeter artık dese de, onları savaştan kaçan insanlar olarak gördüğü için, doğrudan destek olmasa da, genelde devletin Suriyeliler için yaptıklarına destek vermektedir. Halen ülke yönetimi de, Suriye’den gelen sığınmacılara kapı açan ve her türlü sosyal ve ekonomik soruna rağmen, bu ortamda sığınmacıları geri gönderme taraftarı olmayan bir görüntü sergilemektedir. Ayrıca, Türkiye’nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesinin 33. maddesi gereği riayet etmek zorunda olduğu bir uluslararası yükümlülük söz konusudur. Avrupa Birliği ülkeleri de, Avrupa kapısına dayanan mültecileri ülkelerine almak istememekte, bizim ülkemizde tutmak için her türlü desteği vermeye çalışmaktadırlar (www.hurriyet.com.tr, 2015).

5. Sonuç Ve Öneriler

Ülkemiz, son yıllara kadar coğrafi ve stratejik konumu sebebiyle, kaçak göç, iltica, kitlesel sığınma hareketleri de dâhil olmak üzere, geniş anlamda göç hareketlerine sahne olmuş ve milyonlarca mülteciye kapılarını açmıştır. Ancak, bugün bulunduğumuz coğrafyada devam eden siyasi istikrarsızlıkları ve buna bağlı olarak sürekli artan göç hareketlerini dikkate aldığımızda, bu mülteci hareketlerinden beklenenden daha büyük ölçüde etkileneceği kanaati oluşmaktadır. 2011’den beri sığınmacı ve mültecilerin dramının sürmekte olması, endişeleri de sürdürmektedir. Mülteciler özellikle sınır illerini tercih ederek birçok ile yayılmışlardır. Batman’a da yoğun bir göç dalgası olmuştur. Yapılan inceleme ve araştırmalarda, kente göç eden mültecilerin uyum sorunu yaşadıkları ve kent genelinde ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerde buldukları görülmüştür.

Suriye’den göç edenlerin yarısından fazlasının kadın ve çocuklardan oluşması, gelenlerin büyük çoğunluğunun vasıfsız birer tüketici olması veya iş arayıp da çalışma

izni bulamamaları ve hiçbir gelire sahip olmamaları nedenleriyle ekonomik anlamda büyük bir yük teşkil etmektedirler. Uluslararası göçün en önemli nedenlerinden biri olarak görülen can güvenliği ve ekonomik sebepler (Apak, 2014, s. 67) neden olmaktan çıkıp adeta bir sonuç haline gelmiştir. Suriye’de savaşın neden olduğu ölümler, sakatlıklar, temel varlıkların geride bırakılması, öldürülme korkusu, yoksulluk vb. bu sonuçları etkileyebilir.

Suriyeli mültecilerin birçoğunun Batman’da yaşayanlarla akrabalık ilişkilerinin olması veya aşiret bağlantılarının bulunması, kenti benimsemeyi ve sosyal ilişki kurmayı (Deniz ve Etlan, 2009) kolaylaştırmaktadır. Din, dil, etnik yapı vb. konularda da, göç edenlerin büyük çoğunluğunun, göç etmede bu olgulara dikkat ettiği için genel olarak çok büyük sorunlar yaşanmamaktadır. Ancak, ülkemizde siyaset kurumlarının, kutuplaştırıcı politikalar izlemesinin, farklılık arz eden demografik yapısıyla Batman ilinde de olumsuz yansımaları olabilmektedir. Bütünleştirici politikalar izlemek toplumu bir arada tutacaktır.

Mültecilerin yerli halkla aynı dili kullanması, kamusal alana girmeyi, iş bulmayı, sağlık, barınma gibi temel insani ihtiyaçlara ulaşmayı sağlayabilmektedir. Ancak, mültecilerin çoğunluğu kırsal kesim kültürüne sahip oldukları için kısa sürede kent kültürüne uyum sağlamaları ve kentlilik sürecine girmeleri beklenmemelidir. Düzensiz yerleşmeleri, kentin çarpık yapılaşmasına, fiziksel ve görsel kirliliğine katkıda bulunmaktadır. Batman ilinin heterojen bir demografik yapıya sahip olması, göçmenler açısından kendine yakın olanı bulmada kolaylık sağlasa da; farklı kesimden yerel halkın, farklı olana tahammülü de ne yazık ki her geçen gün azalmaktadır. Ama yine de, özellikle Kürt ve Yezidi/Ezidi olan mültecilerin en çok tercih ettiği yerleşim yeri Batman ilidir.

Tüm bu olumsuz durumlara rağmen, Suriyelilerin uyum sürecinde hızlı geçişler de yaşanmaktadır. Çok sayıda yatırımcı ve küçük işletmeci sermayelerini, işlerini Batman’da kurmaya başlamış ve bu durumun yerli ekonomiye katkısı gün geçtikçe ortaya çıkmıştır. Öte yandan, Suriyelilerin önemli bir bölümünün çocuk ve genç yaşta olması ve gelecekte Batman kentinin kültür yapısıyla büyümeleri, topluma uyum konusunda daha avantajlı durumların yanında gelecekte ortaya çıkacak işgücü arzı ihtiyacını da karşılayabilecektir.

Sonuç olarak, büyük bir göç dalgası ile karşılaşan Batman'da bazı sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Önemli olan iyi bir 'göç yönetimi'dir. Batının geri püskürtme yöntemiyle dışladığı bu insanların çaresizliği karşısında sessiz kalmak demek, ileride tarih karşısında mahcup olmak demektir. Mültecilerin ekonomik ve demografik özellikleri, göç ettikleri kentteki ekonomik ve demografik yapıdan farklılık arz ettiği için, mülteciler ile ilgili hükümet düzeyinde yapılan ekonomik, sosyal, güvenlik ve politik planlamanın bu yerel farklılıkları da dikkate almaları gerekmektedir (ORSAM, 2014, s. 5). Suriye savaşı nedeniyle Batman kentine göç edenlerin büyük bir oranını Yezidilerin oluşturması, eğitim, sosyal ve kültürel açıdan bu duruma uygun farklı bir göç yönetimi gerektirmektedir.

Ülkemiz açısından genel olarak bakıldığında, mülteciler konusundaki uygulamaların daha iyiye doğru gittiği söylenebilir. Ayrıca, mevzuat olarak, 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 2013 yılında kabul edilmesi ve 2014 yılında yürürlüğe girmesi (Yılmaz, 2013, s. 15) ile birlikte göç yönetimi konusunda büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Ancak, Türkiye'nin 'açık kapı politikası'nı sürdüreceğini ve mültecilere her koşulda yardım etmeye devam edeceğini taahhüt etmesine rağmen; sayıları milyonları bulan ve gittikçe de artan Suriyeli mülteciyi kendi olanakları ile barındırabilmesi oldukça güç görünmektedir. Suriye'de iç savaşın şiddetlenmesi ile mülteci sorununun, başka ülkelere göç etmeye çalışırken kıyıları ve denizlerimizde yaşanan ölümlerle birlikte her geçen gün daha büyük bir sorun haline gelmesi, uluslararası toplumun, uluslararası hukuk ve mülteci haklarından doğan sorumluluklarını bir an önce yerine getirmesini gerekli kılmaktadır (Kap, 2014, s. 35). Bu çerçevede sığınmacıların da dâhil olduğu bir yaşamı daha güzel nasıl yaşayacağımıza yönelik şu öneriler sunulabilir:

- Yaşanan göç dalgaları nedeniyle hızlı kentleşme ve sosyal değişimin yaşanmaya devam edeceği, kültürel yozlaşmaya ve değer yargılarında aşınmaya fırsat verilmemesi amacıyla kültürün temel belirleyiciliği çerçevesinde kent ve kentlilik kültürünün oluşturulması için yeni çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Kalkınma planlarında bu tür sosyal olaylar için önlemlerin alınması gerektiği konusunda çalışmalar yapılacağı (Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 27) belirtilmiş olsa da, gelen süreçte beklenmeyen göç dalgalarının yarattığı olağanüstü bir dönem

yaşanmaktadır. Söz konusu olağanüstü göç sorununa olağanüstü önlemler alma yoluna gitmek gerekir.

- Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) daha etkin olduğu ve devletin kurumlarının da dâhil edildiği ‘göç yönetimi’ örgütlenmesi ve birimi oluşturulmalıdır.

- Suriye savaşının da etkisiyle ülkemizde başlayan ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı siyaset dilinin terkedilmesi gerekir. Nefret ve öfke söylemi yararı getirmemektedir.

- Hükümetin göç politikasını yürütürken, şeffaflıktan ve hesap verilebilirlikten kaçınmaması gerekir. Özellikle Hatay ilinde çok tartışılan ve kamuoyu gündemini günlerce meşgul eden tedavi gören savaşçıların hangi gruplara ait olduğu konusundaki belirsiz durumlar, hükümeti ve devleti zor durumda bırakan haberler olarak yayılmaktadır. Savaştan kaçanlar ile yerli halkın inanç sistemleri farklı olabilmektedir. “Mezhepçilik” kışkırtmacılığına karşı dikkatli olunmalıdır.

- Suriye’deki iç savaş ve çatışmaların devam etmesi, Türkiye’ye Suriyeli göçmen akınının artacağını göstermektedir. Türkiye, kamplar dışında yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik insani hizmet mekanizmalarını arttırmalıdır. Bunu yaparken, kendi vatandaşlarımıza ayrılan hizmetten ve olanaklardan keserek yapmamak gerekir. Çünkü insanlar yapılan hizmetleri karşılaştırarak yorum yapmakta ve sonuca gitmektedirler.

- Yetkililerin, öncelikli olarak yerel halka, Suriyelileri daha uzun süre “misafir” edeceğimizi ve hatta son gelişmelere paralel olarak yeni misafirlerin de sürece dâhil olacakları ile ilgili iyi bir ‘algı yönetimi’ oluşturması gerekir. Günöbirlik politikalar yerine yerel yönetimlerle irtibatlı uzun dönemli politikalar üretilmelidir.

- Gelen göçmen topluluklarıyla değişik kültür, gelenek-görenek, adet, dil ve dine sahip olan yerel toplulukların uyumlulaştırılmasına önem verilmelidir. Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları mahallelerde yerel halk, ötekileştirmeme, dışlamama, birlikte yaşama konularında duyarlı olunmaya yönlendirilmelidir.

- Göçün yarattığı sosyo-psikolojik travmaların önüne geçebilmek için, göç ve göçmen sorunu ile iç içe olan Batman'da göç idaresi ve yerel yönetimlerle eşgüdümlü olarak örgütlenmiş uyumlaştırma çalışmaları yapılmalıdır. Psikolojik travma yaşayan tüm mültecilerin sağaltımına yönelik rehabilite merkezlerinin artırılması gerekir.

- Mültecilerin çok çocukları olduğu için sığınmacıların yarısına yakını oluşturulan çocukların eğitimi ile ilgili tüm sorunlarının çözülmesi gerekir. Arapça broşür, gazete, TV kanalı ve internet sayfaları oluşturulmalıdır. Kimsesiz, dul, yetim ve çocukları suça iten nedenleri ortadan kaldıracı önlemleri iş işten geçmeden zamanında almak sorunu büyütmeyecektir. Dilencilik önlenmesi, olası asayiş sorunlarına etkin çözüm geliştirilmesi gerekir. İstismar edilecek durumlara açık kapı bırakılmamalıdır.

- Bu konuda en büyük iş yerel yönetimlere düşmektedir. Belediyeye daha çok inisiyatif verilmeli, belediye ile valilik arasında eşgüdüm sağlanmasının geliştirilmesi ve belediyenin artan hizmetleri için ek bütçe tahsisinin yapılması gerekir.

- AB ülkeleri tarafından yapılan uygulamalar da göz önüne alınarak, yerel yönetimlerin, mülteciler dâhil bütün vatandaşların, kamusal alanlara, meslek edindirme kurslarına, okullara, konutlara, kültürel etkinliklere, kent konseylerine ve kentsel yaşamın diğer yönlerine eşit biçimde katılmaları için uğraş vermeleri gerekir.

- Suriyeli mültecilerin tamamının kayıt altına alınarak bir gelecek planlaması yapıp uzun vadeli yetiştirme hizmetlerinin başlatılması gerekir. Bunun için büyük illerde özel eğitim programlarının oluşturulduğu görülmektedir. Mültecilerin vasıflı potansiyel insan ve beyin gücü haline gelmeleri için kurslar açılmalı ve ülke içinde değerlendirilmelidirler. Böylece, başka ülkelere göçleri engellenmiş olacaktır.

- Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, savaştan önce Suriye'de görülmeyen veya kontrol altında tutulan Sıtma, Şark Çıbanı, Çocuk Felci, Tüberküloz, Kızamık, Tifo ve Bruselloz gibi bulaşıcı hastalıklar sınırlardan kontrolsüz girişler ve kötü yaşam

koşulları nedeniyle Suriyeli mültecilerde tekrar görülmektedir. Bütün mültecilere sağlık taraması yapılmalıdır. Yoksa ülkemizde yok edilmiş bu bulaşıcı hastalıklar ve gittikçe daha çok görülen zührevi hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalınabilir.

KAYNAKÇA

- AFAD (2013). *Barınma Merkezlerinde Son Durum*. 26 Eylül 2013, Ankara: Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı.
- Alaeddinoğlu, F. (2009). Batman'da Kentleşme ve Kentlileşme Olgusu: Petrolün Kentin Sosyo-ekonomik ve Sosyo-kültürel Yaşamına Etkisi. *1. Uluslararası Batman ve Çevresi Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, 285-300. İstanbul: Batman Valiliği.
- Altıntaş, H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 3(5), 1-31.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukaddime*, 5(2), 53-70.
- Arslan, Y. (2013). Yatırımlarla Kalkınan Batman. *Vilayetim Dergisi*, 75-88.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 333-360.
- BBC Türkçe (2012, 29 Ağustos). Davutoğlu'ndan Apaydın Kampı Açıklaması.
- Birleşmiş Milletler (1951). Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi. 28.07.1951 tarihli.
- Buz, S. (2008). Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu. *TBB Dergisi*, (76), 120-130.
- Ceyhun, O. (2014, 16 Eylül). AB, Mülteciler ve Azan Irkçılık, Erişim tarihi: 10.10. 2015, <http://www.hurhaber.com/>.
- Çakır, S. (2011). Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 209-222.
- Çetin, A. ve Uzman, N. (2013). Sığınmacılar Çerçevesinde Suriye-Türkiye İlişkilerine Bir Bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Çoban-İçağasıoğlu, A. (2011). Göçmen Ailelerin Uyum Süreci: Kaynaklar ve Engeller. Y. Özkan (Ed.) *Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı*, (107-122). Ankara: Maya Akademi.
- Çolakoğlu E. ve Gök, G. (2016). Erzurum'da Mülteci Olmak..., *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (Kayfor 13 Bildiri Kitabı)*, (636-654), Akif Çukurçayır vd. (Ed.) Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Danış, D. (2011). Demografi: Sosyolojik Bakış, Göç, Powerpoint Sunu, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2), 472- 498.
- Dinçer, Osman B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi K. ve Çarmıklı, Elif Ö. (2013). Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik. Ankara: Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Doğruel, F. (2009). *İnsanîyetleri Benzer*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları.
- Erkut, G. (1991). Kentleşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu. H. Suber (Ed.) *Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları* (57-80). Ankara: Siyasal Araştırmalar Vakfı.
- GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) (2015). *Batman İl Profili*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. Faruk (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayını.
- İltica ve Sığınma Yönetmeliği (1994). 30 Kasım 1994 tarihli Resmi Gazete.
- Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Özel İhtisas Komisyonu Raporları; Göç, Ankara: Kalkınma Bakanlığı

- Kap, D. (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35.
- Kaypak Ş. (2014). *Kent Sosyolojisi*, Basılı Ders Notları, Antakya: MKÜ.
- Kaypak Ş. (2015). Güvenliğin Değişen Anlamı; Çevresel Güvenlik (Hatay Örneği), *Hatay Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu* 28-30 Mayıs 2015, Powerpoint Sunu, Antakya.
- Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kıray, Mübeccel, B. (1998). *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Bağlar Yayınları.
- Koçak, H. (2011). Kent-Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye'de Değişen ve Dönüşen Kentler. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II, 259-269.
- Mar-Yesua, S. (1958). *Vakayi' name*. İstanbul: Şehir Matbaası.
- MAZLUMDER. (2013). Türkiye de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği: Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler. İstanbul: MazlumDer.
- ORSAM (2014). Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Özden, Ş. (2013, 5 Mayıs). Syrian Refugee Turkey, Erişim tarihi: 10.7.2013, <http://www.migrationpolicycentre.eu/docs/2013-05.pdf>,
- Yüceşahin, Mustafa M. ve Özgür, E. Murat (2006). Türkiye'nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 4 (2), 15-35.
- Sarıkaya, M. (2012, 30 Ağustos). Apaydın Kampı. Erişim tarihi: 30.08.2012, <http://www.haberturk.com.tr>.
- Süher, H. (1991). *Türkiye'de Kentleşme*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitaplığı.
- Şenyapılı, Ö. (1981). *Kentleşemeyen Ülke, Kentlileşen Köylüler*, ODTÜ, Ankara: Ara-Yayınları.
- Tozlu, S. (2009). *Antakya (Hatay) Tarihi Bibliyografisi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları.
- Tütengil, Cavit O. (1983). *100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- USAK (2013). Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı, Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması. Ankara: Karınca.
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(1) Bahar, 140-169.
- Yılmaz, H. (2013). Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-. İstanbul: MazlumDer.
[http://www.haberakdeniz.net/7 Haziran 2015, "Hatay'da güvenlik sorunu"](http://www.haberakdeniz.net/7-Haziran-2015,-%27Hatay%27da-guvenlik-sorunu%27) (Erişim Tarihi: 15.10.2015).
[http://www.aksiyon.com.tr/ Hatay'da sinir harbi 09 Haziran 2014](http://www.aksiyon.com.tr/Hatay%27da-sinir-harbi-09-Haziran-2014), (Erişim Tarihi: 11.09.2015).
[http://www.aljazeera.com/tr/ gorus/turkiyedeki-suriyeliler](http://www.aljazeera.com/tr/gorus/turkiyedeki-suriyeliler). 09 Haziran 2014, (Erişim Tarihi: 11.09.2015).
<http://www.batman.bel.tr/> Erişim tarihi: 08.11.2015.
http://www.batman.gov.tr, Erişim tarihi: 19.11.2015.
<http://www.goc.gov.tr/> Erişim tarihi: 08.10.2015.
<http://www.hurriyet.com.tr/28-avrupa-ulkesi-bir-turkiye-edemedi>- Erişim tarihi: 02.09.2015
<http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-okul-bahcesine-toplandi-gundem>, Erişim tarihi: 23.06.2015.
<http://www.unfpa.org.tr/v2/pages/ana-sayfa.php>. Erişim tarihi: 08.10.2015.
<http://www.unhcr.org.tr/> Erişim tarihi: 08.10.2015.